

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Корчагіна Миколи Валерійовича за темою: «Оптимізація спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів Повітряних Сил в циклі бойового чергування», що подано на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність теми. На сучасному етапі розвиток військової техніки супроводжується появою у Збройних Силах України великої кількості посад операторського профілю. Операторська діяльність військовослужбовців Повітряних Сил в умовах цілодобового бойового чергування супроводжується зниженням рухової активності та зменшенням обсягів фізичних навантажень. Гіподинамічний режим діяльності спеціалістів операторського профілю призводить до погіршення їхнього фізичного стану, зниження функціональної активності органів та систем їхнього організму, що позначається на професійній працездатності та негативно впливає на якість виконання ними завдань бойового чергування. Дисертаційна робота Корчагіна М. В. вирішує науково-прикладне завдання щодо розвитку професійно-важливих фізичних якостей та підтримання професійної працездатності військовослужбовців-операторів служби за контрактом Повітряних Сил Збройних Сил України в умовах несення бойового чергування.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Міністерства оборони України та як складову науково-дослідних робіт «Розробка теоретико-методичних засад функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України», шифр «НФП – 2009» з номером державної реєстрації 0101U000823 (2008 – 2009 рр), «Теоретико-методичні засади функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України», шифр «Керівництво-ФП» з номером державної реєстрації 0101U001112 (2010 – 2011 рр), «Обґрунтування доцільних шляхів впровадження Бойової армійської системи в систему фізичної підготовки військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України», шифр «БАрС-ПС» з номером державної реєстрації 0101U002247 (2016 – 2017 рр.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

У дисертаційній роботі на основі сучасних наукових підходів відповідно до теми дослідження здобувачем визначені об'єкт, предмет та мету дослідження. Відповідно до них сформульовано чотири завдання дослідження, розв'язання яких базувалося на використанні сучасних методів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше:

встановлено залежність успішності професійної діяльності військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування від фізичного стану їхнього організму та рівня розвитку фізичних і психофізіологічних якостей;

визначено складові інтегральної оцінки професійної працездатності військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування;

науково обґрунтовано та сформовано оптимальну програму спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів служби за контрактом Повітряних Сил в циклі бойового чергування, яка базується на застосуванні певних засобів і методів фізичної підготовки на відповідних етапах професійної діяльності військовослужбовців-операторів з урахуванням періодичності несення бойового чергування;

отримано дані про особливості застосування пріоритетних засобів фізичної підготовки для формування та підтримання спеціальних фізичних якостей, що сприяють розвитку у військовослужбовців-операторів професійно важливих якостей.

Практичне значення одержаних результатів полягає у:

розробці та впровадженні програми спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів служби за контрактом Повітряних Сил у циклі бойового чергування, яка базується на застосуванні певних засобів і методів фізичної підготовки на відповідних етапах професійної діяльності військовослужбовців-операторів з урахуванням періодичності несення бойового чергування;

застосуванні інтегральної оцінки професійної працездатності військовослужбовців-операторів для прогнозування успішності їхньої професійної діяльності у циклі бойового чергування.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані в роботі мають достатню ступінь обґрунтованості. Достовірність отриманих результатів дисертації підтверджується тривалістю та правильною організацією дослідження, забезпечена коректною статистичною обробкою одержаних даних, а також позитивним ефектом впровадження результатів роботи у практику.

Про впровадження результатів дослідження в процес фізичної підготовки Повітряних Сил свідчать акти впровадження з військових частин А1451 та А2109.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць, з яких 6 – у наукових фахових виданнях України.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Дисертаційна робота виконана на 234 сторінках друкованого тексту, і містить 30 таблиць. У роботі використано 209 інформаційних джерел, у тому числі 26 англомовних.

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, описано апробацію результатів досліджень та їх впровадження. Поставлені завдання дисертаційної роботи повноцінно розкривають тему дослідження, переконливо висвітлюють наукову новизну та практичну значущість.

У **першому розділі** «Теоретичні аспекти застосування засобів спеціальної фізичної підготовки для покращання професійної працездатності військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування» подано результати

теоретичного аналізу, систематизації й узагальнення даних науково-методичних джерел і керівних документів за тематикою дослідження, викладено результати негативного впливу факторів професійної діяльності військовослужбовців-операторів Повітряних Сил (перевтомлення, дефіцит рухової активності, погіршення стану функціональних систем людини, суттєве зниження рівня професійної працездатності протягом 24-годинного бойового чергування) на фізичний стан та надійність виконання службових обов'язків спеціалістів.

Матеріал розділу логічно та послідовно викладений у чотирьох підрозділах де аналізуються наукові праці щодо питань забезпечення рівня професійної працездатності військовослужбовців-операторів Повітряних Сил в умовах бойового чергування. Здобувач зазначає, що визначення ефективності військово-професійної діяльності військовослужбовців-операторів потребує інтегральної оцінки прямих та побічних показників, що зумовлюють динаміку професійної працездатності.

Автор дійшов узагальненого висновку, що нівелювання впливу негативних факторів професійної діяльності військовослужбовців-операторів можливо за рахунок використання засобів спеціальної фізичної підготовки, а для оцінки та прогнозування їхньої професійної працездатності в циклі бойового чергування пропонує використання інтегральної оцінки показників професійної працездатності.

У другому розділі «Методи та організація досліджень» наведено відповідні досліджуваному аспекту методи (теоретичний аналіз, систематизація й узагальнення даних науково-методичних джерел і керівних документів, опитування, анкетування, експертне опитування, спостереження, тестування, педагогічний експеримент, антропометричні методи, медико-біологічні методи, експрес-оцінка соматичного здоров'я за методикою Апанасенка Г. Л., психодіагностичні методи, методи математичної обробки отриманих результатів), дані про контингент який приймав участь у дослідженні і поетапний порядок організації проведених досліджень.

Третій розділ «Дослідження впливу показників працездатності на успішність професійної діяльності військовослужбовців-операторів у циклі

бойового чергування» складається з п'яти підрозділів, у яких дисертант подає дані, що отримано в результаті констатувального експерименту.

Метою експерименту було дослідження зв'язку успішності військово-професійної діяльності військовослужбовців-операторів служби за контрактом Повітряних Сил Збройних Сил України зі станом функціональних систем їхнього організму, рівнем фізичних і психофізіологічних якостей, а також визначення інтегральної оцінки професійної працездатності військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування. Для визначення складових інтегральної оцінки професійної працездатності було проведено дослідження залежності рівня професійної підготовленості військовослужбовців-операторів від рівня розвитку фізичних та психофізіологічних якостей, стану функціональних систем їхнього організму, фізичної працездатності.

Дослідженням доведено, що рівень професійної підготовленості військовослужбовців-операторів залежить від фізичного та психоемоційного стану спеціаліста. Визначено, що показники фізичної працездатності (на 5,5 % при $p < 0,05$), фізичного (на 4,7 % при $p < 0,05$) та психоемоційного (на 8,5 % при $p < 0,001$) стану військовослужбовців-операторів «доброї» оцінки професійної підготовленості статистично достовірно кращі від показників представників із «задовільною» оцінкою професійної підготовленості. У військовослужбовців-операторів із вищим рівнем професійної підготовленості статистично достовірно кращі показники розвитку фізичних якостей: загальної витривалості на 2,7 % ($p < 0,05$), статичної витривалості м'язів спини та шиї на 6,1 % ($p < 0,05$), статичної витривалості м'язів преса на 9,5 % ($p < 0,05$). Також визначено наявність статистично достовірно кращих показників психофізіологічних якостей у військовослужбовців-операторів із «доброю» оцінкою професійної підготовленості: часу реакції на сигнал на 4,8 % ($p < 0,05$), коефіцієнта успішності короткочасної пам'яті на 7,9 % ($p < 0,05$), коефіцієнта успішності уваги на 10,2 % ($p < 0,05$).

За результатами дослідження визначено складові інтегральної оцінки професійної працездатності військовослужбовців-операторів, це: індекс фізичного стану, оцінка психоемоційного стану, фізична працездатність, аеробна витривалість,

статична витривалість м'язів спини та шиї, статична витривалість м'язів преса, швидкість сприйняття інформації, оперативна пам'ять, концентрація уваги. Досліджуючи динаміку показників професійної працездатності під впливом факторів військово-професійної діяльності, визначено, що після 24-годинного чергування відбулося статистично достовірне погіршення всіх досліджуваних показників.

Дослідженням доведено, що погіршення професійної працездатності відбувається внаслідок погіршення функціонального стану організму в процесі професійної діяльності військовослужбовців-операторів. Науково-прикладне завдання щодо забезпечення нормальних функціональних станів військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування може вирішуватись за допомогою раціональної побудови режиму праці та відпочинку у поєднанні з підвищенням фізичних можливостей організму операторів за допомогою засобів спеціальної фізичної підготовки.

У четвертому розділі «Обґрунтування та дослідження ефективності програми спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування» висвітлено програму спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування, яка базується на застосуванні певних засобів і методів спеціальної фізичної підготовки на відповідних етапах професійної діяльності військовослужбовців-операторів з урахуванням періодичності несення бойового чергування та досліджено її ефективність у ході проведення трирічного формувального педагогічного експерименту.

Програма спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів у циклі бойового чергування включає в себе чотири моноцикли: моноцикл бойової підготовки, моноцикл підготовки до бойового чергування, моноцикл несення бойового чергування, моноцикл відновлення після бойового чергування. Кожен моноцикл має свою мету, завдання та відповідні до них засоби фізичної підготовки.

Ефективність впровадженої програми спеціальної фізичної підготовки протягом трьох років підтверджується покращанням: фізичного розвитку на

11,7 % ($p < 0,05$), індексу фізичного стану на 5,4 % ($p < 0,05$) та рівня фізичного здоров'я на 25,6 % ($p < 0,05$) військовослужбовців-операторів експериментальної групи по відношенню до представників контрольної.

У п'ятому розділі дисертантом на основі отриманих результатів охарактеризовано повноту вирішення завдань дисертаційного дослідження, у ході виконання якого отримано групи результатів, що підтверджують і доповнюють наявні досі розробки, а також отримано цілком нові дані.

Висновки відображають результати аналізу й узагальнення літературних джерел, витікають із отриманих результатів досліджень, викладені коректно, відповідають поставленим у дослідженні завданням і свідчать, що поставлені у роботі завдання сприяли вирішенню важливого науково-прикладного завдання – розвитку професійно важливих фізичних якостей та підтримання професійної працездатності, збереження здоров'я, продовження професійного довголіття військовослужбовців-операторів служби за контрактом Повітряних Сил в умовах несення бойового чергування.

Детальний аналіз представлених рукопису та автореферату дисертації дає підстави констатувати ідентичність автореферату й основних положень дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації в повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації.

Загалом дисертаційна робота Корчагіна Миколи Валерійовича за темою: «Оптимізація спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів Повітряних Сил в циклі бойового чергування» написана українською мовою із дотриманням наукового стилю, що відзначається адекватним застосуванням термінологічного апарату. Робота є цілісною і характеризується тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї автора. Надані у роботі наукові та практичні положення логічні та достатньо обґрунтовані. Викладені ідеї та розробки, що належать співавторам чи іншим авторам, та критичний аналіз наукових поглядів інших авторів мають посилання на джерела.

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи слід відзначити певні технічні зауваження та дискусійні питання:

1. Автор, коли зазначає у вступі зв'язок з науково-дослідною роботою (НДР), не вказує свою особисту роль, будь-то керівник теми, відповідальний виконавець або виконавець;

2. У першому розділі (с. 25) використано термін «середній навчальний заклад», а відповідно до нового «Закону про освіту» доцільно використовувати термін «заклад загальної середньої освіти».

3. В розділі 2 (с. 61) автор пише, що застосовував контрольні тести, які дозволили визначити рівень розвитку різних фізичних якостей, однак не зрозуміло, який саме педагогічний тест було використано здобувачем при визначенні рівня розвитку динамічної силової витривалості.

4. По тексту дисертації потребує уточнення зміст словосполучення «військових досліджень».

5. На нашу думку назва пункту 3.2 в третьому розділі потребує корекції з урахуванням всіх складових фізичного стану, особливо такої, як «стан здоров'я».

6. На с. 90 у таблиці 3.5. автор замість назв фізичних вправ, в деяких випадках, пише фізичні якості (наприклад: «статична витривалість м'язів спини та ший» та «статична витривалість м'язів преса»). Не зрозуміло, чому не в одному стилі всі фізичні якості або всі контрольні тести?

Зазначене не є принциповим та не знижує загальної позитивної оцінки, наукової та практичної значущості результатів дисертації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Виходячи з актуальності теми роботи, наукової новизни, практичної значущості та обсягу матеріалу дисертаційної роботи «Оптимізація спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців-операторів Повітряних Сил в циклі бойового чергування», вважаю роботу Корчагіна Миколи Валерійовича завершеною науковою працею, яка відповідає п.п. 9, 11–13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а сам дисертант заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Опонент:

Начальник кафедри фізичного виховання,

спеціальної фізичної підготовки і спорту

Національної академії сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного,

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

С.В. РОМАНЧУК